

Programma 3 Water en bodem

Provincie Noord-Brabant

Inleiding

We werken aan schoon, voldoende en veilig water een schone en vitale bodem en klimaatadaptatie. Dit zijn bouwstenen voor een duurzame leefomgeving en een robuust water- en bodemsysteem. Water raakt de kern van ons bestaan, denk aan gezondheid, biodiversiteit, identiteit, beleving en economie. Als provincie hebben we verantwoordelijkheid voor de beschikbaarheid en de kwaliteit van water. De kwaliteit van het water voldoet nergens helemaal aan de afspraken die daarover zijn gemaakt. Veel natuurgebieden in Brabant zijn daarnaast structureel verdroogd. De laatste jaren is Brabant geconfronteerd met weersextremen zoals forse wateroverlast en droogte. De noodzaak en urgentie om ons aan te passen aan de gevolgen van klimaatverandering wordt, ook gezien de klimaatscenario's van het KNMI (2023), steeds groter. Dit vertaalt zich onder andere in het principe van water en bodem sturend voor de ruimtelijke inrichting. In het addendum op ons Regionaal programma Water en Bodem (RWP) welke eind 2024 oordeelsvormend met uw Staten is besproken, geven we aan hoe we aanvullend op het RWP invulling geven aan water en bodem sturend.

In 2025 ligt de focus van de provincie op de volgende zaken:

- Inrichtingsmaatregelen Kaderrichtlijn Water en KRW-impuls Brabant: maximale inspanning samen met onze partners om de Kaderrichtlijn Water doelen in 2027 te halen. In 2025 en daarna realiseren we bijvoorbeeld projecten de Run, Hoge Raam, Wijboschbroek, de Schijndelse Loop-Molenheide Loop en Markdal Zuid.
- Programmering, samen onze uitvoeringpartners, van de watergerelateerde maatregelen uit het BPLG no-regretmaatregelenpakket, onder voorbehoud van de toekenning van de aangevraagde Rijksmiddelen.
- Droogteagenda, inclusief drinkwatervoorziening: uitvoering van de Brabantse Droogteagenda (Grondwaterconvenant en droogteadvies 'Zonder water geen later) en uitvoering te geven aan de acties die voortkomen uit de behandeling in PS van het Statenvoorstel 48/24 Rapport Zuidelijke Rekenkamer 'Drinkwater in gedrang'. Afspraken maken met vergunninghouders over waterbesparing en circulair watergebruik en waar mogelijk het beperken van de latente ruimte in vergunningen. Actualiseren en verfijnen van de grondwatermonitoring en het breder ontsluiten en koppelen van bestaande datasets.
- Verbreding grondwaterheffing: Om invulling te geven aan het principe 'de gebruiker betaalt' werkt de provincie de verbreding van de grondwaterheffing uit. Dit is in lijn met het voornemen uit het bestuursakkoord. De provincie streeft naar een verlaging per 1 januari 2026 van de heffingsvrije voet van 150.000 m³/jaar naar 50.000 m³/jaar. In 2025 treffen de waterschappen en de omgevingsdienst voorbereidingen om de verbrede grondwaterheffing te kunnen uitvoeren, inclusief handhaving. De provincie financiert kosten voor de uitvoering vanuit de heffing. Ook neemt de provincie noodzakelijke aanpassingen op in de omgevingsverordening en de verordening grondwaterheffing.
- Betreffende hoogwaterveiligheid voor de Brabantse burgers, beoordelen we de impact van de strategische beleidskeuzes van het Rijk over rivierbodempligging en afvoercapaciteit in het kader van het Programma Integraal riviermanagement (IRM), de Beleidslijn Grote Rivieren, het al dan niet aanhouden en/of aanvullend aanwijzen van reserveringsgebieden waterveiligheid en tot slot de wettelijke waterveiligheidsnormering.
- Uitvoering geven aan BodemUp Brabant. Via BodemUP Brabant worden boeren begeleid bij het nemen van maatregelen voor een duurzamer bodem- en waterbeheer. In 2025 wordt dit project verder opgeschaald.
- Uitvoering van de tussenevaluatie Regionaal Water en Bodemprogramma (2022-2027) in voorbereiding op de volgende, wettelijke vastgelegde planperiode t/m 2033.

- Daarnaast blijven we ons ten aanzien van bodemverontreinigingen vol inzetten op de sanering van de bodemverontreiniging ontstaan door de directe lozing van aan drugsproductie gerelateerde stoffen. De aanpak van diffuus lood wordt, na afronding van de pilot, verder uitgerold over heel Brabant, in samenwerking met de gemeenten. Met het afronden van de onderzoeksfase bij de PFAS-bronlocaties zal inzicht verkregen worden in de omvang van de saneringsopgave. Ook werken we verder aan het opzetten van het kennisnetwerk Bodem en Ondergrond Brabant (BOB). We blijven participeren in trajecten om de opbouw van onze Brabantse Ondergrond en de potentie voor Geothermie (beter) in beeld te krijgen. We updaten ons ondergrondbeleid om te komen tot een goede balans van beschermen en benutten.

Wat willen we bereiken?

Voldoende Water

Indicatoren:

- De grondwatervoorraad is op orde en stabiel op termijn: Grondwaterstand en stijghoogte in de grondwaterlichamen voldoet aan de norm (uiterlijk 2027 moeten beide grondwaterlichamen voldoen, 1 voldoet momenteel niet).
- Voldoende grondwater voor de natuur: Areaal natte natuurparels dat niet langer verdroogd is (uiterlijk 2027 is 12.000 ha NNP niet langer verdroogd).

Wat gaan we daarvoor doen?

Grondwateronttrekkingen

Indicator	2025	2026
Omvang vergunde grondwateronttrekkingen in mln. kubieke meter	285	(*)

(*) *Afhankelijk van de ontwikkelingen, de streefwaarde geeft nu de totale vergunde omvang aan van drinkwaterbedrijven en industrie weer, van de vergunningen waar de provincie bevoegd gezag voor is. In het kader van de tussenevaluatie RWP in 2025 komen we met een voorstel voor een aangepaste indicator.*

Verdrogingsaanpak natte natuurparels

Indicator	2025	2026
Hectares binnen natte natuurparel waarin maatregelen voor het vasthouden van water zijn getroffen (cumulatief) (KRW doelstelling 12.000 ha in 2027) *	4.000	7.000
Hectares buiten natte natuurparel waar maatregelen voor het vasthouden van water zijn getroffen (cumulatief) (doelstelling 27.000 ha in 2027) *	13.000	18.000

* *In het kader van de tussenevaluatie RWP in 2025 komen we met een voorstel voor een aangepaste indicator.*

Zuidwestelijke Delta en Geopark Peelhorst en Maasvallei

Indicator	2025	2026	2027	2028
Project Roode Vaart *	Afronding fase 1 en verkenning fase 2	Verkenning fase 2	Realisatie fase 2	Realisatie fase 2
Voortgang Geopark Schelde Delta * / **	Financiële bijdrage	Financiële bijdrage	Financiële bijdrage	-
Voortgang Geopark Peelhorst en Maasvallei * / **	UNESCO-status aanvraag	-	-	-

* In het kader van het bestuursakkoord 2023-2027 zijn bij de PPN 2025 extra middelen ter beschikking gesteld voor het afronden van project Roode Vaart de gebiedsagenda Zuidwestelijke Delta en Geopark Peelhorst en Maasvallei.

** In het kader van de tussenevaluatie RWP in 2025 komen we met een voorstel voor een aangepaste indicator.

Wat willen we bereiken?

Schoon Water

Indicatoren:

Basis op orde: alle oppervlaktewateren en het grondwater voldoen aan de doelstellingen van de Kaderrichtlijn Water in 2027. (bevat verplichte indicator BBV: % van de waterlichamen met een goede ecologische kwaliteit)

- Alle fysische, biologische en chemische parameters zijn op orde voor zowel de KRW-oppervlaktewateren als de overige oppervlaktewateren.
- Het grondwaterlichaam verkeert in een goede chemische (grondwater)toestand;
- Er vindt geen trendmatige achteruitgang van de (grond)- waterkwaliteit plaats

Verminderde inbreng stoffen:

- De inbreng van antropogene stoffen en stoffen die expliciet in de KRW genoemd zijn wordt voorkomen en beperkt. Dit geldt voor alle gevaarlijke stoffen, ook als er momenteel nog geen waternormen voor zijn, zoals voor PFAS, bestrijdingsmiddelen, medicijnresten en plastics.

Grondwater voor menselijke consumptie is blijvend beschermd:

- Bronnen openbare drinkwaterwinningen zijn op orde.

Deze indicatoren dragen bij aan de provinciale doelstelling om '3 gezonde levensjaren erbij voor iedere Brabander'.

Wat gaan we daarvoor doen?

Schoon oppervlaktewater

Indicator	2025	2026	2027	2028
Aantal kilometers (cumulatief) herstelde beken en kreken en Natuurvriendelijke oevers (Kaderrichtlijn Water doelstelling 610 km in 2027) *	200	350	450	

Aantal (cumulatief) opgeloste vismigratieknelpunten (KRW-doelstelling 232 stuks in 2027) *

100	125	160
-----	-----	-----

Schoon grondwater

Indicator	2025	2026	2027	2028
Percentage landbouwgrond dat deelneemt aan het project Bodem Up 1.0 in de 8 grondwaterbeschermingsgebieden die het meest kwetsbaar zijn voor nitraatuitspoeling	80%			
Aantal van de 8 grondwaterbeschermingsgebieden, die het meest kwetsbaar zijn voor nitraatuitspoeling, dat voldoet aan de norm (van 50 milligram nitraat/liter) in 2025 *	8			
Percentage deelnemers aan Schoon Water voor Brabant 2024-2026 in de 11 meest kwetsbare grondwaterbeschermingsgebieden (blijvende inspanning nodig) **	80%	80%		

* De indicatoren t.a.v. nitraatuitspoeling in grondwaterbeschermingsgebieden geven invulling aan het 7^e Nitraatactieprogramma welke in 2025 afloopt. Er wordt (landelijk) gekeken naar een opvolging omdat het inbedden in het NPLG niet doorgaat. Daarnaast komen we in het kader van de tussenevaluatie RWP in 2025 met een voorstel voor een aangepaste indicator.

** In afwachting van het vervolg Schoon water voor Brabant 2024-2026 is geen streefwaarde opgenomen in 2027 e.v.

Wat willen we bereiken?

Veilig Water

Indicatoren:

Brabant is beschermd tegen overstromingen en biedt Ruimte voor de rivier:

- Het percentage rivierenlandschap waar sprake is van sterke dijken in combinatie met een uitbreiding van de afvoercapaciteit.
- De regionale keringen zijn veilig. (100% voldoet aan de norm).

Wat gaan we daarvoor doen?

Toezicht op uitvoering verbeterplannen waterschappen

Indicator	2025	2026	2027	2028
Km te herstellen regionale keringen door het waterschap: i.h.k.v. provinciale toezicht op uitvoering verbeterplannen waterschappen:				
• Brabantse Delta		34 (*)	(**)	

- Aa en Maas
- De Dommel
- Rivierenland

* aanvullende opgave bij Waterschap Brabantse Delta bovenop de bestaande dijken ten aanzien van nieuwe dijk voor waterbergingsgebied met natuurontwikkeling langs de Mark.

** aan de hand van laatste toetsing spelen er bij de waterschappen Aa en Maas en De Dommel geen verbeteropgaven (alleen beheer en onderhoud). De volgende toetsingscyclus is niet voor eind 2026 gepland.

Uitvoeren Deltaprogramma Maas

Indicator	2025	2026	2027	2028
<i>Voortgang rivierverruimingsprojecten (MIRT fase)</i>				
• Meanderende Maas	Realisatie	Realisatie	Realisatie	Realisatie t/m 2028
• Oeffelt	Planuitwerking	Realisatie	Realisatie	
• Verlengde brug veerweg Alphen	Realisatie			

Ruimtelijke inbedding en goedkeuringsbevoegdheid GS bij versterking van primaire dijken

Indicator	2025	2026	2027	2028
• Ravenstein-Lith (onderdeel Meanderende Maas)	Realisatie	Realisatie	Realisatie	Realisatie t/m 2028
• Cuijk-Ravenstein	Realisatie	Realisatie	Realisatie	Realisatie t/m 2028
• Lith-Bokhoven	Verkenning/Planuitwerking	Planuitwerking		
• Doeveren	Verkenning/Planuitwerking	Realisatie		
• Moerdijk-Drimmelen	Verkenning	Planuitwerking	Planuitwerking	
• Willemstad-Noordschans	Verkenning	Verkenning	Planuitwerking	Planuitwerking t/m 2029

Wat willen we bereiken?

Vitale Bodem

Indicatoren:

In de agrarische beïnvloedingsgebieden rondom de prioritair N2000 gebieden en natte natuurparels, in de voedingsgebieden voor strategische grondwatervoorraden, grondwaterbeschermingsgebieden en gebieden met verhoogd risico op uitspoeling van nitraat en afspoeling van fosfaat is de bodem vitaal en worden de normen voor de Kaderrichtlijn Water en Nitraatrichtlijn gehaald:

- de sponswerking voor water en voedingsstoffen is op orde: verliezen van voedingsstoffen naar het grond- en oppervlakte- water zijn minimaal en er is geen sprake meer van verdichting, zodat regenwater kan infiltreren;
- het gehalte aan organische stof is op zodanig niveau dat een gevarieerd bodemleven mogelijk is en meststoffen en water worden gebonden;
 Streven: 100% van de landbouwbodems in 2050 vitaal, gekoppeld aan klimaat adaptieve inrichting en gebruik.

Ecologische principes nemen een centrale plaats in de agrarische bedrijfsvoering in:

- het aantal praktiserende boeren neemt toe.

Deze indicatoren dragen via een verbeterde (grond)waterkwaliteit bij aan de provinciale doelstelling van ‘3 gezonde levensjaren erbij voor iedere Brabander’.

Wat gaan we daarvoor doen?

Met agrarische ondernemers bodemverbeteringsmaatregelen doorvoeren in landbouwgebieden

Indicator	2025	2026	2027	2028
Aantal hectaren (cumulatief) landbouwareaal binnen BodemUp	12.000	20.000	27.000	

Organiseren kennisuitwisseling voor agrariërs

Indicator	2025	2026	2027	2028
Aantal deelnemers aan kennisuitwisseling op praktijklocaties	500	500	500	

Wat willen we bereiken?

Klimaatadaptatie

Indicator:

- Brabant heeft in 2050 een klimaatbestendige en waterrobuuste inrichting: Brabant wordt klimaatbestendig en waterrobuust ingericht op basis van de leidende principes uit dit RWP. (100% in 2050)

Wat gaan we daarvoor doen?

Bewustwording, samenwerking en verankering ‘klimaatbestendig handelen’

Indicator	2025	2026	2027	2028
Een actueel uitvoeringsprogramma Klimaatadaptatie Zuid-Nederland	1	1	1	
Percentage provinciale programma’s waarin klimaatadaptatie wordt verankerd	70%	90%	100%	

Concrete aanpak in projecten en gebieden

Indicator	2025	2026	2027	2028
Aantal medegefinancierde (uitvoerings)projecten gericht op klimaatadaptatie (cumulatief)	20	25	30	

Beleidskaders en uitvoeringsagenda's

- Visie klimaatadaptatie inclusief uitwerking bestuursopdracht 'Stoppen van de verdroging met een waterrobuuste inrichting van Brabant'
- Regionaal Water en Bodem Programma 2022-2027
- Beleidskader Milieu 2030 (o.a. bodemsaneringen)
- Uitvoeringsagenda Milieu 2024-2027

Inzet verbonden partijen

Voor het realiseren van de doelstellingen uit dit begrotingsprogramma worden onderstaande verbonden partijen ingezet:

- GOB BV
- Brabant Water
- Nederlandse Waterschapsbank NV

Nadere informatie over verbonden partijen staat in de paragraaf Verbonden partijen.

Ontwikkelingen en onzekerheden

- In 2025 gaat Brabant met de KRW-impuls Brabant maximaal inzetten op het behalen van de KRW-doelen. Desondanks blijft het ongewis in welke mate we de KRW-doelstellingen in het jaar 2027 gaan halen.
- Landelijke ontwikkelingen rond het NPLG en BPLG leiden tot grote onzekerheden. Onder andere over de financiële doorwerking van deze ontwikkelingen.
- De provincie zal uitvoering geven aan de acties die voortkomen uit de behandeling in PS van het Statenvoorstel 48/24 Rapport Zuidelijke Rekenkamer 'Drinkwater in gedrang'. In hoeverre of in welke mate dit beleids- of financiële consequenties heeft is nog onzeker.

Wat mag het kosten?

Financiële toelichting

Lasten

Voldoende Water (16.586 N)

Voor de doelstelling Voldoende Water zijn in 2025 met name meer middelen geraamd ten behoeve van Deltaprogramma Hoge zandgronden (3 mln) Zuidwestelijke Delta (1,5 mln), de verdrogingsaanpak Natte Natuurparels (6,5 mln) en de gemeenschappelijk landbouwbeleid- Nationaal Strategisch Plan (3,1 mln).

Schoon Water (1.779 N)

Voor de doelstelling Schoon Water is in 2025 meer geraamd voor uitvoering van de maatwerkovereenkomsten met de waterschappen in relatie tot waterkwaliteit.

Veilig Water (2.231 N)

Voor de doelstelling Veilig Water is in 2025 met name voor Rivierverruimingsprojecten meer geraamd dan in 2024.

Vitale Bodem (838 N)

Voor de doelstelling Vitale Bodem is in 2025 met name voor BodemUp 2.0 meer uitgaven geraamd dan in 2024.

Klimaatadaptatie (2.921 N)

Voor de doelstelling m.b.t. Klimaatadaptatie staat er in 2025 met name meer geraamd dan in 2024 omdat de verwachting is dat er in 2025 een nieuwe bijdrageregeling voor gemeenten zal worden opgesteld.

Venherstel (415 V)

Voor Venherstel is de raming in 2025 € 0,4 mln. lager dan in 2024 omdat de meerjarig beschikbare gestelde middelen voor Venherstel, die via de Subsidieregeling natuur Noord-Brabant worden ingezet, in 2025 volledig worden uitgenut. In 2025 wordt het laatste deel van de middelen voor Venherstel ingezet.

-

Baten

SPUK 2^e fase Deltaprogramma Zoetwater (2.313 V)

In 2025 wordt verwacht €2,3 mln meer weg te zetten t.b.v. het deltaprogramma zoetwater via de subsidieregeling- en bijdrageregeling Water en Bodemregeling Noord-Brabant.

SPUK provinciale versnellingsvoorstellen Bodem UP + BBWP (865 N)

De provincie heeft een specifieke uitkering ontvangen van het Rijk voor Bodem UP en het BedrijfsBodem WaterPlan (BBWP). In 2024 worden de beschikbaar gestelde rijksmiddelen bijna volledig ingezet. Het restant wordt in 2025 ingezet en gedeclareerd bij het Rijk. Vandaar de lagere inkomstenraming in 2025.

SPUK Rivierverruimingsproject Oeffelt (252 N)

De provincie heeft een specifieke uitkering ontvangen van het Rijk voor de planuitwerkingsfase van het rivierverruimingsproject. Deze fase is in 2024 afgerond.

3. Water en Bodem

Bedragen x € 1.000		Realisatie	Begroting 2024	Begroting 2024	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
		2023	oorspronkelijk	na wijz.	2025	2026	2027	2028
Lasten								
	Programmalasten	41.679 N	55.995 N	48.420 N	65.974 N	74.937 N	47.318 N	13.409 N
	Toerekening organisatiekosten	5.587 N	4.615 N	6.447 N	5.716 N	5.634 N	5.680 N	4.055 N
Totaal Lasten		47.266 N	60.610 N	54.867 N	71.689 N	80.571 N	52.998 N	17.464 N
Baten								
	Programmabaten	13.153 V	15.465 V	21.403 V	16.706 V	18.115 V	14.662 V	8.100 V
	Baten toerekening organisatiekosten	922 V	0	0	0	0	0	0
Totaal Baten		14.075 V	15.465 V	21.403 V	16.706 V	18.115 V	14.662 V	8.100 V
Saldo van baten en lasten		33.191 N	45.145 N	33.464 N	54.983 N	62.456 N	38.336 N	9.364 N
Reservemutaties								
	Storting in reserves	17.632 N	6.320 N	13.742 N	14.249 N	10.941 N	20.454 N	3.000 N
	Onttrekking aan reserves	25.704 V	36.086 V	25.534 V	42.118 V	49.285 V	31.051 V	0
Resultaat incl. reservemutaties		25.118 N	15.379 N	21.672 N	27.114 N	24.111 N	27.739 N	12.364 N

(bedragen x € 1.000)	Realisatie jaarrekening 2023	Begr. 2024, na wijziging	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Storting in reserve	17.632 N	13.742 N	14.249 N	10.941 N	20.454 N	3.000 N
Reserve Bodem; DU Bodem	374 N	70 N	-	-	-	-
Reserve Regionaal Waterprogramma	17.258 N	13.672 N	14.249 N	10.941 N	20.454 N	3.000 N
Onttrekking aan reserve	25.704 V	25.534 V	42.118 V	49.285 V	31.051 V	-
Reserve Bodem; DU Bodem	1.871 V	3.507 V	874 V	8.562 V	414 V	-
Reserve Regionaal Waterprogramma	23.833 V	22.027 V	41.244 V	40.723 V	30.637 V	-
Eindtotaal	8.072 V	11.791 V	27.869 V	38.344 V	10.597 V	3.000 N

